

СІНЕЛЬНИК

Віктор Володимирович
sinelnik_viktor@meta.ua

аспірант Науково-дослідного фінансового інституту ДННУ "Академія фінансового управління"

УДК 336.64

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЇХ ДОВГОСТРОКОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

THE CONCEPT OF THE INTEGRATED SYSTEM OF RISK MANAGEMENT IN INSURANCE COMPANIES TO ENSURE THEIR LONG-TERM FINANCIAL STABILITY

У статті надано авторський підхід до розгляду проблеми побудови комплексної системи ризик-менеджменту страхових компаній з метою забезпечення їхньої довгострокової фінансової стійкості. Проаналізовано основні елементи та етапи побудови комплексної системи ризик-менеджменту у страхових компаніях.

В статье дан авторский подход к рассмотрению проблемы построения комплексной системы риск-менеджмента в страховых компаниях с целью обеспечения их долгосрочной финансовой устойчивости. Проанализированы основные элементы и этапы построения комплексной системы риск-менеджмента в страховых компаниях.

The article presents the author's approach to the problem of an integrated system of risk management of insurance companies to ensure their long-term financial stability. Article deals with analysis of major elements and stages of an integrated system of risk management in insurance companies.

Ключові слова: страхова компанія, фінансова стійкість, платоспроможність, ризик-менеджмент

Ключевые слова: страховая компания, финансовая устойчивость, платежеспособность, риск-менеджмент

Keywords: insurance company, financial stability, solvency, risk management

ВСТУП

Сучасний стан розвитку економічних відносин на фінансовому ринку характеризується волатильністю цін на фінансові активи, девальвацією національної грошової одиниці, зниженням фінансової стійкості фінансових установ, зменшенням платоспроможності населення, значним втручанням держави у фінансові розрахунки між суб'єктами економічних відносин. Законодавчі вимоги щодо наявності мінімального обсягу статутного капіталу страховиків, перевищення фактичного запасу платоспроможності над нормативним, структури та складу фінансових активів якими представлені страхові резерви не дозволяють у повній мірі оцінити достатність капіталу страховика, забезпечити довгострокову фінансову стійкість і ефективно управляти власними фінансовими ризиками при здійсненні страхової та інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значний внесок у вивчення питань напрямів забезпечення фінансової стійкості страхових компаній належить відомим вітчизняним вченим-економістам: Т.А. Говорушко, Л.В. Шірінян, Н.В. Ткаченко, В.В. Вітлінський та ін. Вагомий внесок у вирішення проблем управління ризиками страхових компаній зробили П.В. Бондаренко,

І.Г. Лук'яненко, К.С. Грозава, А.М. Єрмошенко, О.О. Сосновська, Р.В. Пікус та ін. Серед зарубіжних науковців які значну увагу приділили питанням розвитку ризик-менеджменту у страхових компаніях слід виділити роботи: Дж. Брассард, А. Сандстром, Ш. Фелдблом, Ж. Трамбле, Д. Кеслер, К. Харді та ін.

Т.А. Говорушко у забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній акцентує увагу на власному капіталі та пошуку оптимальних джерел його формування [1, с. 70].

На думку О.О. Сосновської, стійке функціонування страхових компаній можливе через механізм управління гнучкістю їхнього ресурсного потенціалу (комунікаційні, організаційні та фінансові ресурси) [2, с.394].

При цьому, питання розробки ефективної комплексної системи ризик-менеджменту страхової компанії в контексті забезпечення довгострокової фінансової стійкості висвітлено у не достатній мірі.

МЕТА СТАТТІ – поглиблене вивчення наукових засад, розробка та обґрунтування концепції комплексної системи ризик-менеджменту страхових компаній в сучасних умовах з метою забезпечення їх довгострокової фінансової стійкості.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні використано загальнонаукові,

діалектичний, структурний та системний методи при розкритті концепції комплексного ризик-менеджменту страхових компаній. Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці вітчизняних та закордонних вчених-економістів, матеріали періодичних видань та ресурси Інтернету.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз наукових джерел [1; 3-7] щодо пошуку засобів та методів забезпечення довгострокової фінансової стійкості страхових компаній дозволяє виділити такі ключові напрями у діяльності страхових компаній:

- 1) встановлення економічно обґрунтованих страхових тарифів;
- 2) формування страхових резервів в достатньому обсязі для виконання взятих зобов'язань за договорами страхування;
- 3) формування та підтримка належного рівня власного капіталу страховика;
- 4) політика перестраховання.

На політику державного регулювання страхового ринку в значній мірі впливає сучасна економічна ситуація в країні. Основні тенденції розвитку страхового ринку в Україні представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Тенденції розвитку страхового ринку України [складено автором]

№ з/п	Тенденції	Наслідки
1.	Розширення спектру страхових послуг	a) розширення сфери страхового захисту; b) диверсифікація джерел надходжень страхових платежів.
2.	Посилення конкуренції	Спеціалізація або уніфікація страхової діяльності.
3.	Підвищення вартості фінансування, девальвація національної грошової одиниці	Пошук заходів та засобів для забезпечення належного рівня платоспроможності страхових компаній.
4.	Розвиток технологій	a) підвищення рівня автоматизації страхових операцій; b) диверсифікація каналів продажу страхових продуктів.
5.	Консолідація та географічна експансія	a) вплив на кількість клієнтів страхової компанії; b) зростання клієнтської бази.
6.	Глобалізація страхової діяльності	a) співробітництво вітчизняних страхових компаній з міжнародними страховими та перестраховими компаніями; b) присутність на вітчизняному ринку страхування компаній-лідерів страхової справи.
7.	Відсутність системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя	Відсутність додаткових стимулів для підвищення ролі страхування життя та залучення довгострокових фінансових ресурсів.

Зазначені тенденції розвитку вітчизняного страхового ринку впливають на управління страховими компаніями та зумовлюють пошук засобів і заходів для забезпечення довгострокової фінансової стійкості страхових компаній й страхового ринку в цілому. Державним регулятором страхового ринку були розроблені та затверджені вимоги до страхових компаній стосовно:

1) організації та функціонування системи управління ризиками у страховика (наявність стратегії управління ризиками, визначення основних принципів управління ризиків, карти ризиків, встановлення допустимих меж ризиків та процедур управління ризиками) [8];

2) регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів (встановлення впливу на фінансовий стан страховика стресових подій таких як: зменшення ринкової вартості акцій, облігацій, нерухомості, що включені до складу активів балансу; зниження та підвищення курсу іноземних валют відносно гривні; збільшення загальних сум страхових виплат за договорами страхування тощо) [9].

Побудова систем ризик-менеджменту у діяльності страхових компаній актуалізували наступні питання:

розробка моделей оцінки ризиків; представлення страхових резервів фінансовими активами відповідної якості; оцінка активів та інвестиційного ризику; пошук методів альтернативної передачі ризиків і технології зменшення ризику, перестраховання; роль рейтингових агентств; порівняльний аналіз систем розрахунку маржі платоспроможності страховиків у економічно розвинутих країнах.

Побудова комплексної системи ризик-менеджменту страхової компанії повинна починатися з детального планування вартісних та кількісних показників страхової, фінансової та інвестиційної діяльності господарюючого суб'єкту. Під довгостроковою фінансовою стійкістю страховика будемо розуміти такий стан його фінансових ресурсів, розподілу й використання, за якого страхова компанія є платоспроможною і здатною своєчасно і у повному обсязі виконати свої фінансові зобов'язання перед страхувальниками в умовах негативного впливу зовнішніх чинників, і/або внутрішніх чинників, викликаних реалізацією одного або низки ризиків страховика [10, с.208].

Аналіз проведених наукових досліджень стосовно ролі та місця ризик-менеджменту у діяльності страхових компаній дозволяє дати наступне

визначення ризик-менеджмент – це система заходів щодо ідентифікації, оцінки, аналізу ризиків та реалізація заходів управління ресурсами компанії з метою зведення до мінімуму негативних наслідків ймовірних втрат при найнижчому рівні витрат і досягнення запланованих показників економічної вигоди [11, с.87].

В економічній літературі широкого використання набула класифікація ризиків діяльності страхових компаній за такими групами: внутрішні ризики (ризик андеррайтингу), операційні ризики, зовнішні ризики (ринкові ризики), інвестиційні ризики [12, с.160].

Серед основних завдань в управлінні ризиками страхових компаній слід відмітити наступні:

1) планування управління ризиками (опис підходів до управління ризиками, перелік заходів та засобів, що можуть бути використанні в процесі управління ризиками);

2) ідентифікація ризиків (здійснення ідентифікації ризиків які притаманні всім видам діяльності страхової компанії);

3) аналіз та оцінка пріоритетності ризиків (реалізація заходів для оцінки ризиків які можуть завдати найбільших фінансових втрат);

4) планування заходів щодо відповідного реагування на ризики (заходи спрямовані на зниження імовірності настання ризиків та їх наслідків, створення резервів, часткова передача ризиків тощо);

5) моніторинг ризиків (зміна пріоритетів та планів у зв'язку із зміною імовірності настання ризиків і їх наслідків).

Узагальнена схема поетапної реалізації впровадження комплексної системи ризик-менеджменту у діяльності страхових компаній наведена на рис. 1.

Рис. 1. Узагальнена блок-схема етапів впровадження комплексної системи ризик-менеджменту у діяльності страхових компаній

На нашу думку, функціональна система ризик-менеджменту страхової компанії повинна складатися з таких елементів:

1) управління балансовими елементами (активами, зобов'язаннями та капіталом) відповідно до обраної стратегії розвитку та з урахуванням нормативів державного регулятора;

2) менеджмент і корпоративне управління.

Управління балансовими елементами здійснюється з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів (встановлення нормативних вимог державним регулятором до фінансового стану страховиків). Вагомого значення у забезпеченні довгострокової фінансової стійкості на сьогодні займає рівень професійності менеджменту та корпоративної культури персоналу компанії.

Ключове місце у побудові комплексної системи ризик-менеджменту приділене розрахунку обсягу достатнього капіталу страхової компанії (тобто мінімального розміру капіталу), необхідного для забезпечення платоспроможності протягом одного року з відомим ступенем ймовірності реалізації ризиків. Чим більший обсяг ризикового капіталу, тим більше ризикових операцій може дозволити собі страхова компанія.

ВИСНОВКИ

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки України серед напрямів розвитку комплексної системи ризик-менеджменту страхових компаній слід виділити такі: ідентифікація факторів ризику для кожного індикатора системи показників довгострокової фінансової стійкості; надання пріоритетності ризикам які істотно можуть вплинути на стратегічні завдання фінансової установи; розробка методики оцінки достатності капіталу для покриття ризиків на основі справедливої (ринкової) вартості фінансових активів; застосування стрес-тестування з урахуванням світового досвіду; призначення відповідальних осіб за функціонування систем ризик-менеджменту, системний аналіз та звітування за змінами ризиків страховика.

Перспективами подальших наукових досліджень у даній сфері є: проведення інновацій у сфері управління операційної діяльності, з врахуванням спрямованості на зміну поведінки страхувальників під впливом нових інформаційних технологій; пошук оптимальних методів оцінки ризиків та їх врахування при наданні фінансових послуг.

Література:

1. Говорушко Т.А. Роль власного капіталу у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії / Т.А. Говорушко, Л. Сінельнік // Агросвіт. – № 7. – 2013. – С. 68-72.

2. Сосновська О.О. Механізм управління гнучкістю ресурсного потенціалу страхових компаній / О.О. Сосновська // Бізнесінформ. – № 4. – 2014. – С. 393-400.

3. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9 (75). – С.173-178.

4. Лук'яненко І.Г. Математичні методи тестування кризового стану в діяльності страхових компаній / І.Г. Лук'яненко, К.С.Грозава // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. пр. – Херсон, ХДАУ – Вип. 63. – Част. 2, 2009. – С. 153-165.

5. Ткаченко Н.В. Фінансова стійкість страхової компанії і франшиза: зв'язок понять / Н.В. Ткаченко, І.А. Мороз // Financial Space: The International Scientific And Practical Journal. – Kyiv. – № 3 (7). – 2012. – С. 31-37.

6. Broussard J. CAS Research Working Party on Risk-Based Capital Dependencies and Calibration / J. Broussard, R. Butsic, J. Cofield // Casualty Actuarial Society E-Forum. – Winter 2012-Volume 1. – P. 43.

7. Sandstrom A. Solvency – a historical review and some pragmatic solutions / A. Sandstrom // Mitteilungen der Schweiz. Aktuarvereinigung. – Heft №1. – 2007. – P. 11-34.

8. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика, затвердженого розпорядженням Нацкомфінпослуг від 04.02.2014 №295 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03.03.2014 за № 344/25121, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14>

9. Вимоги щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів, затверджено розпорядженням Нацкомфінпослуг від 13.02.2014 № 484, зареєстроване в Міністерстві юстиції 12.03.2014 за № 352/25129. (Нормативний документ Нацкомфінпослуг. Розпорядження).

10. Добош Н. Оцінка фінансової стійкості страховика / Н. Добош // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. Вип. №19. – С. 207-212.

11. Сінельнік В.В. Роль та місце ризик-менеджменту у забезпеченні фінансової надійності страхових компаній / В.В. Сінельнік // Наукові записки НаУКМА. – 2013. – Т. 146: Економічні науки. – С. 86-90.

12. Бондаренко П.В. Управління страховими ризиками / П.В. Бондаренко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – № 2 (42). – С. 158-162.